

**ДВНЗ “ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.Я.ГОРБАЧЕВСЬКОГО**

МОЗ УКРАЇНИ”

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра неврології, психіатрії, наркології та медичної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної
роботи проф.
А.Г. Шульгай

“ 20 ” травня 2015 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ**

(шифр і назва навчальної дисципліни)

**напрямок підготовки 1201 МЕДИЦИНА
спеціальність 7.12010005 «Стоматологія»
факультет стоматологічний
навчальний рік 2016-2017**

Розробники:

канд. мед. н., доцент кафедри неврології,
психіатрії, наркології та медичної психології Венгер О.П.

канд. мед. н., асистент Сас Л.М.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри неврології, психіатрії, наркології
та медичної психології

Протокол від “20” травня 2016 року № 9

Завідувач кафедри неврології,
психіатрії, наркології
та медичної психології

_____ (проф. Шкробот С.І.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

© _____, 2016__ рік

© _____, 2017__ рік

2016-2017 навчальний рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 1,0	Галузь знань <u>1201 Медицина</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки 7.12010005 «Стоматологія» (шифр і назва)		
Загальна кількість годин – 30		Рік підготовки	4-й
		Семестр	8-й
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	Лекції	8 год.
		Практичні	12 год.
		Лабораторні	год.
		Самостійна робота	10 год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
		Вид контролю	Залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 60 % :40 %

1. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Загальні питання медичної психології						
Тема 1. Предмет, завдання та методи дослідження психологічного стану людини. Поняття про психічне здоров'я. Внутрішня картина хвороби. Стан психічних функцій і хвороба	10	2	6			2
Практичні аспекти медичної психології						
Тема 2. Психологія медичних працівників. Психологія лікувально-діагностичного процесу. Психосоматичні розлади.	10	2	6			2
Тема 3. Психологічні аспекти залежної поведінки. Психологічні аспекти суїцидальної поведінки, танатології та евтаназії. Психогігієна, психопрофілактика, основи психотерапії.	4	2				2
Тема 4. Психологічні особливості хворих з внутрішніми хворобами. Медична психологія в акушерстві, гінекології, педіатрії та геронтології. Психологічні особливості хворих з хірургічною, стоматологічною, онкологічною патологією та фізичними дефектами. Спілкування в медичному середовищі. Особистість та хвороба.	6	2				4
ІНДЗ – не передбачено	-		-			-
Усього годин	45	8	12			10

2. Пояснювальна записка і структура дисципліни

Кредитно-модульна система організації навчального процесу спонукає студентів систематично вчитися протягом навчального року і має забезпечити підвищення якості підготовки студентів.

Програма з медичної психології для вищих медичних закладів освіти України складена для спеціальностей "Лікувальна справа" 7.110101. "Педіатрія 7.110104. "Медико-профілактична справа" 7.110105 напрямку підготовки 1101 'Медицина' у відповідності до освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) і освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки фахівців, затверджених наказом МОЗ України №239 від 16.04.03, та навчального плану, розробленого на принципах Європейської кредитно-трансферної системи (ЕСТБ) і затвердженим наказом МОЗ України №221 від 18.06.2002р.. Кінцеві цілі з дисципліни однакові й складена єдина програма з медичної психології для зазначених спеціальностей.

Згідно з навчальним планом вивчення медичної психології здійснюється впродовж 4-го року навчання.

Програма структурована на модулі, змістові модулі, теми у відповідності з вимогами "Рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін" (наказ МОЗ України від 12.10.2004 р. № 492).

Навчальна дисципліна „Медична психологія”:

а) ґрунтується на вивченні студентами основ загальної психології, анатомії людини та фізіології людини, патоморфології та патофізіології, деонтології в медицині та інтегрується з цими дисциплінами:

б) закладає основи вивчення студентами психіатрії, наркології та інших клінічних дисциплін, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами

в) забезпечує формування умінь застосовувати знання з медичної психології в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності;

г) закладає основи пізнання лікарем психології хворої людини, формування здорового способу життя та профілактики порушення психічних функцій в процесі життєдіяльності та при різних захворюваннях.

Організація навчального процесу здійснюється за кредитно-модульною системою відповідно до вимог Болонського процесу.

Обсяг навчального навантаження студентів описаний у кредитах ECTS залікових кредитах, які зараховуються студентам при успішному засвоєнні ними (залікового кредиту).

Видами навчальної діяльності студентів згідно з навчальним планом є: а) лекції, б) практичні заняття, в) самостійна робота студентів (СРС).

Теми лекційного курсу розкривають проблемні питання відповідних розділів медичної психології.

Під час практичних занять рекомендовано звернути увагу, що психологічний стан людини має велике значення у виникненні соматичної хвороби, обумовлює особливості її перебігу, визначає розвиток та успіх лікування. Правильне розпізнання та вірне розуміння хвороби можливі при умові знання індивідуальних особливостей хворого, індивідуальний підхід до хворого забезпечує глибину та витонченість діагностики, визначення прогнозу хвороби, раціональний вибір найбільш ефективного лікування. Особливо слід виділити особливості психологічного стану хворих з різними хворобами, широко впроваджувані міжпредметні зв'язки з усіма клінічними дисциплінами.

Під час вивчення теми "Медична психологія к діяльності лікаря і лікувальних колективів" потрібно звернути увагу на психологічний аналіз професійної діяльності лікаря, медичною персоналу. їх ставлення до хворого, психологію хворих ні їх стосунки між собою, ролі, психічних факторів у виникненні психосоматичних хвороб, ятрогенії, психологічний клімат медичних установ.

Інтенсифікація сучасною виробництва, урбанізація, різноманітність та ускладнений форм людських взаємовідносин пред'являють підвищені вимоги до психоемоційною стану людей. У зв'язку з цим рекомендовано приділити особливу увагу проблемі формування та підтримання психічного здоров'я людини.

Практичні заняття повинні допомогти майбутньому лікарю пізнати свої особистісні якості та індивідуальні особливості за допомогою тестів, вправ,

виробити свою тактику поведінки з хворими, залежно від хвороби, набути навичок корекції переживань хворого у зв'язку з хворобою, корекції психологічного реагування особистості на ті, чи інші стресори. формувати адекватні взаємовідносини лікаря, медичного персоналу і хворого, моделювати павички професійної поведінки, імідж медичного працівника.

Кафедри мають право вносити зміни до навчальної програми залежно від організаційних і технічних можливостей. напрямків наукових досліджень, етнокультуральних особливостей регіону, але мають виконати в цілому обсяг вимог з дисципліни згідно з кінцевими цілями ОКХ і ОПП за напрямом підготовки та навчальним планом.

Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями та під час індивідуальної роботи викладача зі студентами.

Рекомендується застосовувати такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: співбесіди з хворими, тести (в чому числі комп'ютерні), розв'язування ситуаційних задач, експериментально-психологічне обстеження хворих, контроль практичних навичок, інші.

Підсумковий модульний контроль здійснюється по їх завершенню на підсумкових контрольних заняттях.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення медичної психології - навчити студентів правильно трактувати основні завдання медичної психології та пояснювати принципи і методи проведення психологічного дослідження. Аналізуючи вплив емоцій на стан здоров'я, пояснювати вплив хвороби на пізнавальні процеси людини.

Завдання

- Демонструвати володіння принципами медичної деонтології, запобігати виникненню ятрогенні і корегувати наслідки ятрогенних впливів

- Використовувати засоби психогігієни, психопрофілактики та основні методи психотерапії у медичній практиці
- Визначати психосоматичні і соматопсихічні взаємовпливи у хворих
- Визначати психічний стан та рівень соціально-психологічні адаптації хворих за допомогою методів психологічного дослідження
- Демонструвати вміння спілкуватися і колегами, хворими та їх родичами урахуванням їх психологічних особливостей, сприяти створенню здорового психологічного клімату у медичному середовищі

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- теоретичні основи медичної психології
- поняття психосоматичних та соматопсихічних розладів
- типи хворих та внутрішньої картини хвороби
- засоби психогігієни та психопрофілактики;

вміти:

- вміти корегувати наслідки ятрогенних впливів
- використовувати засоби психогігієни, психопрофілактики та основні методи психотерапії у медичній практиці
- визначати тактику дій медичних працівників при психосоматичних і соматопсихічних взаємовпливах у хворих
- визначати психічний стан та рівень соціально-психологічні адаптації хворих за допомогою методів психологічного дослідження
- визначати тип співрозмовника та демонструвати вміння спілкуватися і колегами, хворими та їх родичами
- вміти сприяти створенню здорового психологічного клімату у медичному середовищі

4. Зміст програми навчальної дисципліни

Загальні питання медичної психології

Тема 1. Предмет, завдання та методи дослідження психологічного стану людини. Поняття про психічне здоров'я.

Предмет і задачі медичної психології. Медична психологія як одночасно і психологічна, і медична наука. Теоретичні і методологічні основи медичної психології. Роль медичної психології у формуванні сучасних уявлень про єдність соматичного і психічного. Роль медичного психолога у діагностичному, лікувальному, реабілітаційному процесах.

Розвиток медичної психології у світі і на Україні. Внесок робіт О.Р. Лурія, Л.С. Виготського, М.О.Гієрнштейна, П.К.Анохіна, К.К.Платонова, Б.В.Зейгарнік, І.Ф.Бурлачука, В.М.Блейхера в розвиток світової та вітчизняної медичної психології. Перспективи розвитку медичної психології.

Методи психологічного дослідження: спостереження, самоспостереження, спрямована психологічна бесіда. Експериментально-психологічні методи, їх роль у психологічній діагностиці хворих. Принципи побудови комплексного психологічного дослідження з урахуванням віку та культуральних особливостей пацієнтів.

Визначення психічного здоров'я та рівнів психологічної адаптації людини. Критерії здоров'я ВООЗ.

Тема 2. Особистість та хвороба.

Психічна структура особистості: темперамент, характер, інтелект, здібності. Класифікація темпераментів. їх роль у формуванні характеру. Вплив особливостей віку та хронічних захворювань на особистість людини.

Визначення акцентуації особистості. Типологія акцентуацій, класифікації акцентуацій особистості по К.Леонгарду, М.С.Личко. Тактика поведінки лікаря з пацієнтами що мають акцентуовані риси особистості.

Тема 3. Внутрішня картина хвороби.

Внутрішня картина хвороби - суб'єктивне сприймання захворювання пацієнтом. Основні сфери внутрішньої картини хвороби: сенсорна, емоційна, вольова, раціонально - інформативна. Роль особливостей клінічних проявів захворювання, тяжкості перебігу та генезу. Обставини життя хворого, при яких перебігає хвороба. Преморбідні особливості особистості (вік, темперамент, акцентуація характеру, ступінь чутливості до стресу). Типи хворих. Класифікація основних типів відношення до хвороби (гармонійний, анозогнозичний, іпохондричний, депресивний, зневажливий, нозофобний, нозофільний, утилітарний та ін.). Особливості поведінки хворих з такими типами реагування на хворобу. Діагностика основних типів відношення до хвороби. Додаткові психодіагностичні методики, трактовка результатів дослідження.

Вплив відношення до хвороби на подальший перебіг захворювання та прогноз. Агравация, симуляція, дисимуляція, госпіталізм. Принципи психотерапевтичної корекції відношення до хвороби, тактика лікаря відносно хворих з патологічними типами реагування на хворобу.

Тема 4. Стан психічних функцій і хвороба

Клініко - психологічні аспекти пізнавальної діяльності. Вплив хвороби на пізнавальні процеси людини: особливості відчуттів та сприймання у соматично хворих, зміни уваги. Вплив особливостей інтелекту хворого на лікувальний процес: інфантилізм, олігофренія, деменція. Вплив порушень мови на лікувальний процес: дизартрія, заїкуватість, мутизм. Клініко-психологічні аспекти емоційно-вольової сфери. Вплив хвороби на емоційно-вольову сферу людини. Проблема невідреагованих емоцій та ауторелаксація. Вплив хвороби на емоційний стан. Нозогенії. Хворобливі зміни емоцій: тривога, депресія, емоційна лабільність. Вольові якості особистості: витримка, рішучість, наполегливість, ініціативність, організованість та їх роль у лікувальному процесі. Зміни волі, потягів та поведінки під час хвороби (гіпобулія, абулія, астенія).

Свідомість, самосвідомість, їх рівні. Теорія безсвідомого. Психодинамічний підхід у медицині. Критерії не порушеної свідомості. Стани свідомості у

хворого: при стомленості, сонливості, афективно-звужений стан. Особливі стани свідомості.

Практичні аспекти медичної психології

Тема 5. Психологія медичних працівників

Основні мотиви вибору професії медичного працівника. Основні вимоги до особистості медичних працівників. Значення професійної орієнтації у виборі професії медика.

Важливі професійні якості лікаря. Визначення понять «лікарський обов'язок» і «лікарська таємниця». Лікарські помилки: причини і види. Психологічні типи лікарів. Професіограма лікаря загальної практики (знання і уміння, професійні практичні навички) та вимоги до особистості.

Поняття про професійну деформацію. Особливості професій, при яких розвивається професійна деформація. Ознаки професійної деформації. „Синдром емоційного вигорання“, шляхи його попередження. Створення умов для самоактуалізації особистості.

Тема 6. Спілкування в медичному середовищі.

Види спілкування в медичному середовищі: міжособисте, індивідуально-групове, колективно-індивідуальне, групове. Особливості спілкування між лікарями, лікар-медсестра. Психологічні основи спілкування у лікувальному процесі. Комунікативна компетентність, її роль в ефективній і безконфліктній взаємодії. Функції спілкування: інформаційно-комунікативна, комунікативна, афективно-комунікативна. Основи спілкування з колегами, умови створення здорового психологічного клімату у медичному середовищі. Дотримання правил деонтології і субординації. Дотримання морально-етичних вимог. Здатність до емпатії та стиль спілкування. Емоційне задоволення від контактів між членами колективу.

Тема 7. Психологія лікувально-діагностичного процесу.

Роль психологічних особливостей лікаря і медичної сестри, „ідеальний лікар" та „ідеальна медична сестра".

Психологічні особливості етапів діагностичного процесу. Медична деонтологія. Інформування хворого про діагноз. Взаємодія та спілкування лікаря з хворими та їх родичами. Патерналізм, його роль в діагностичному процесі. Значення психологічної установки хворого.

Конфлікти в медичному середовищі, їх різновиди. Схема розвитку конфлікту. Конфлікти в діяльності лікаря. Особливості конфліктів між особами, що діють в лікувально-діагностичному процесі. Способи вирішення та попередження конфліктів.

Тема 8. Психосоматичні розлади

Психосоматичний підхід в медичній психології та медицині. Психосоматичний підхід як принцип лікувальної діяльності. Біопсихосоціальна концепція хвороби.

Емоційний стрес як фактор етіопатогенезу психосоматичних розладів. Психосоматичні взаємозв'язки. Вплив психологічних факторів на перебіг соматичних розладів. Теорії психосоматичних взаємовідношень: психоаналітична, нейрогуморальна, фізіологічна, кортико-вісцеральна. Механізми психологічного захисту особистості. Поняття адаптації та дезадаптації. Порушення адаптації, дистрес. Класифікація психосоматичних розладів. Непатологічні психосоматичні реакції: моторні, вісцеральні, сенсорні та ін. "Великі" психосоматичні захворювання. Принципи профілактики психосоматичних розладів.

Тема 9. Психологічні особливості хворих з внутрішніми хворобами.

Психологічні зміни при захворюваннях серцево-судинної системи, бронхів та легень, травного тракту, нирок, при інфекційних захворюваннях, туберкульозі, СНІДу, ендокринних, нервових та психічних захворюваннях.

Тема 10. Медична психологія в акушерстві, гінекології, педіатрії та геронтології.

Психологічні зміни у хворих жінок в гінекологічному стаціонарі. Психологічні особливості жінок у період вагітності та родів. Особливості психології хворих дітей та людей похилого віку.

Тема 11. Психологічні особливості хворих з хірургічною, стоматологічною, онкологічною патологією та фізичними дефектами.

Психологічні особливості хворих в хірургічному стаціонарі в до - і післяопераційному періоді. Психологічні особливості хворих в стоматології, офтальмології, отоларингології, ортопедії і травматології, в онкології. Вплив на психіку людини вроджених та набутих фізичних дефектів, в тому числі щелепно-ротової ділянки та обличчя.

Тема 12. Психологічні аспекти залежної поведінки.

Психологічні аспекти залежності від психоактивних речовин, надцінні захоплення (гемблінг, інтернет-залежність), залежності харчової поведінки. Психологічні особливості залежної особи в лікувальному процесі. Сімейні та соціальні відношення залежної особи, спів залежність.

Тема 13. Психологічні аспекти суїцидальної поведінки, танатології та евтаназії.

Суїцидальна поведінка, профілактика і раннє розпізнавання суїцидальних тенденцій. Суїцид, мотиви і цілі. Різновиди суїцидальної поведінки: протестна, «заклик», «само покарання», «відмови». Своєчасне виявлення суїцидальних думок та намірів. Роль соціальних служб, служба довіри.

Особливості суїцидальної поведінки у соматично хворих: СНІД, в онкології, при вроджених та набутих фізичних дефектах. Психологічні особливості суїцидальної поведінки при залежностях.

Психологічні аспекти умирання та смерті. Евтаназія: за і проти.

Тема 14. Психогігієна, психопрофілактика. Основи психотерапії.

Визначення понять «психогігієна», «психопрофілактика», первинна та вторинна психопрофілактика. Основні розділи психогігієни: вікова психогігієна, психогігієна праці і побуту, сім'ї і сексуального життя. Шляхи збереження і зміцнення психічного здоров'я. Принципи психопрофілактики праці, побуту, сім'ї

і сексуальних відносин. Роль лікаря загальної практики в профілактиці нозопсихологічних проявів. Реабілітація соціальна та професійна, її основні розділи. Адаптація та компенсація.

Психотерапія як галузь медичної психології та медицини. Основні сучасні методи психотерапії. Принципи психотерапії. Непряма психотерапія, плацебо.

Методи та техніки проведення раціонального переконання, сугестії у стані бадьорості (навіювання), ауторелаксації. Показання та протипоказання для проведення гіпносугестії, індивідуальної та групової раціональної психотерапії, методів психоаналітичної та психодинамічної психотерапії, ауто психотерапії (аутотренінг та медитативні техніки), гештальт-терапії, нейрон-лінгвістичного програмування, арт-терапії. Психотерапія в роботі лікаря загальної практики. Психотерапевтична корекція відношення до хвороби. Психологічна допомога у кризових періодах та психологічні особливості надання медичної допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення, предмет і задачі. Розвиток медичної психології у світі і на Україні. Роль медичної психології у формуванні сучасних уявлень про єдність соматичного і психічного. Психосоматичні і соматопсихічні взаємодії: основні теоретичні концепції. Визначення психічного здоров'я. Критерії ВООЗ	2
2	Психологія особистості. Сучасні теорії особистості. Особливості особистості різних вікових груп. Особистість і хвороба. Внутрішня картина хвороби, типи хворих. Класифікація основних типів відношення до хвороби. Вплив відношення до хвороби на подальший перебіг захворювання та прогноз, тактика лікаря відносно хворих з патологічними типами реагування на хворобу.	2
3	Психологія діагностичного процесу, взаємовідносини «лікар-хворий», «медсестра-хворий», контакти з рідними хворого. Психологічні основи спілкування	2

	у лікувальному процесі: комунікативна компетентність, функції спілкування. Роль психологічних особливостей лікаря і медичної сестри, «ідеальний лікар» та «ідеальна медична сестра». Медична деонтологія.	
4	Психологічні особливості хворих при терапевтичних, хірургічних захворюваннях. Психологічні особливості жінок при вагітності та родах. Особливості психології хворих дітей та людей похилого віку.	2
Всього		8

Теми практичних занять

№ з/п	Назви теми	Кількість годин
Загальні питання медичної психології		
1	Заняття 1. Предмет, завдання та методи дослідження психологічного стану людини. Поняття про психічне здоров'я. Внутрішня картина хвороби. Стан психічних функцій і хвороба	6
Практичні аспекти медичної психології		
2	Заняття. 1. Психологія медичних працівників. Психологія лікувально-діагностичного процесу. Психосоматичні розлади.	6
Всього		12

Теми самостійної роботи

№№ пп	Теми	Кіль-кість годин
1.	Поняття психічних розладів у психології	1
2	Оцінювати у хворого тип реакції на хворобу	1
3	Психічні і соматичні розлади як основні об`єкти	1

	дослідження медичної психології	
4.	Емоція страху у хірургічних хворих	1
5.	Психологічні питання деонтологічного дискурсу	1
6.	Психологічні аспекти роботи медичного психолога	1
7.	Індивідуальна СРС: розробити схему відповідності типів відношення до хвороби до акцентуацій особистості	2
8.	Залежна поведінка вчора і сьогодні	2
Всього		10

Перелік практичних навичок, внесених у матрикул практичних навичок

№ з/п	Назва практичної навички	Рівень засвоєння	Лінія матрикула	Назва теми
1	Курація хворого з гострим психозом	3	IV	Загальна психопатологія. Порушення свідомості та самосвідомості. Психопатологічні синдроми.
2	Курація хворого з епілептичним статусом	3	IV	Поліетіологічні психічні захворювання. Епілепсія.

5. Критерії оцінювання підготовки, активності і знань студентів з медичної психології під час семінарського заняття

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
I. Початковий	1	Зміст навчального матеріалу не розкрито; допущені грубі помилки у визначенні понять, при використанні термінології;
	2	Зміст навчального матеріалу розкрито фрагментарно; наведено елементарні приклади й ознаки неврологічних симптомів; допущені грубі помилки у визначенні понять, при використанні термінології;
	3	Зміст навчального матеріалу розкрито фрагментарно; фрагментарно охарактеризовано окремі неврологічні симптоми; допущені помилки у визначенні понять при використанні термінології;
II. Середній	4	Розкрито основний зміст навчального матеріалу, але його викладено фрагментарно, дано визначення окремих неврологічних понять; неповно охарактеризовано загальні ознаки неврологічних симптомів; допущені помилки й неточності при використанні наукової термінології, визначенні понять.
	5	Розкрито основний зміст навчального матеріалу, але його викладено фрагментарно, не завжди послідовно; охарактеризовано загальні ознаки неврологічних симптомів; допущені помилки й неточності при використанні наукової термінології, визначенні понять; не зроблено висновків;
	6	Розкрито основний зміст навчального матеріалу, але його викладено фрагментарно, не завжди послідовно; наведено прості приклади; визначення понять недостатньо чіткі, не використані як докази висновки та узагальнення із спостережень і дослідів; зроблені висновки не відповідають змісту завдання;
III. Достатній	7	Розкрито основний зміст навчального матеріалу; розкрито суть понять; визначення понять неповні; допущені незначні

		порушення послідовності викладення, неточності при використанні наукових термінів; зроблено неповні висновки;
	8	Розкрито основний зміст навчального матеріалу; визначення понять неповні, допущені незначні порушення послідовності викладення, незначні неточності при використанні наукових термінів; нечітко сформульовані висновки.
	9	Розкрито основний зміст навчального матеріалу; визначення понять повні; допущені незначні порушення послідовності викладення, незначні неточності при використанні наукових термінів; чітко сформульовані висновки, використані матеріали лекцій.
IV. Високий	10	Повністю розкрито зміст матеріалу в об'ємі навчальної програми; проаналізовано й розкрито суть патологічних процесів; встановлено причинно-наслідкові зв'язки, логічно побудовані висновки; використані матеріали лекцій.
	11	Повністю розкрито зміст матеріалу в об'ємі навчальної програми; оцінені основні симптоми; обґрунтовано зроблені висновки; використані матеріали лекцій, додаткової літератури, матеріали до СРС.
	12	Повністю розкрито зміст матеріалу в об'ємі навчальної програми; чітко та правильно дано визначення й розкрито зміст понять, правильно застосовано наукові терміни; показано вміння розв'язувати проблемні завдання, робити обґрунтовані висновки, відповідь повна і може сягати за межі даного завдання, але пов'язана з ним; використані матеріали лекцій, додаткової літератури, матеріали до СРС, методичні матеріали, які розміщені на Web - сторінці кафедри.

Критерії оцінювання письмового контролю знань

Критерії оцінювання роботи студентів на практичному занятті із психіатрії та наркології

Протокол дослідження психіатричного хворого – 12 балів

Контролююча програма – 12 балів

з них:

Задача – 30 %

Конструктивні запитання (5)

– 60 % (12 % за кожне запитання)

Крок-2 (10 запитань)

– 10 % (1 % за тест)

100 % – 12 балів

Оцінка за 12-бальною шкалою	Кількість балів за правильні відповіді	% правильних відповідей	Оцінка за традиційною 4-бальною шкалою
12	39-40	96-100%	5
11	37-38	91-95%	
10	35-36	86-90%	
9	33-34	81-85%	4
8	31-32	76-80%	
7	29-30	71-75%	
6	27-28	66-70%	3
5	25-26	61-65%	
4	21-24	51-60%	
3	17-20	41-50%	2
2	11-16	25-40%	
1	0-10	0-24%	

Алгоритм визначення допуску до підсумкового контролю за результатами поточного контролю

Примітка: При засвоєнні теми за традиційною системою студенту присвоюються бали: "5" - 8 балів, "4" - 6 балів, "3" - 4 бали, "2" - 0 балів.

Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність студента – 112 балів.

Студент допускається до підсумкового контролю при виконанні навчальної програми та в разі, якщо за поточну навчальну діяльність він набрав не менше 64 бали.

Кількість балів за кожну тему, що відповіла мінімальній позитивній оцінці „3" - 4 бали. Множимо кількість тем у модулі на мінімальний бал за кожну тему: $14 \times 4 = 64$ бали.

Підсумковий контроль зараховується студенту, якщо він набрав не менше 53 бали.

12. Методи контролю

Форми контролю і оцінювання дисципліни

При оцінюванні знань студентів надається перевага стандартизованим методам контролю: тестування (усне, письмове, комп'ютерне), структуровані письмові роботи, структурований контроль практичних навичок.

Оцінка з дисципліни визначається як середня з оцінок за модуль, на який є структурована навчальна дисципліна.

Оцінка за модуль визначається як середня з суми оцінок поточної навчальної діяльності і виражається за 200 бальною системою.

Форми контролю

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок.

Форми поточного контролю:

Теоретичні знання – тестові завдання, комп'ютерне тестування, індивідуальне опитування, співбесіда, письмові роботи.

Практичні навички та уміння – самостійне виконання індивідуальних завдань та вміння робити висновки, проводити пато-психологічне дослідження, уміння самостійно проводити первинне психіатричне інтерв'ю, виконувати окремі міроприємства при невідкладних станах, написання схем та алгоритмів лікування. Підсумковий контроль здійснюється на основі теоретичних знань, практичних навичок та умінь.

Форми підсумкового контролю:

Теоретичні знання – система питань письмового та комп'ютерного тестування.

Практичні навички та уміння –

1) дослідження студентами порушень психічних функцій в клінічних бесідах з хворими або на підставі клінічних прикладів, записаних у відеофільмах, кінофільмах, поданих у комп'ютерних програмах та інших навчальних технологіях (оцінка та аналіз психічного стану, симптомів, синдромів психічних

порушень, визначення етіологічних факторів, патогенетичних механізмів, типу перебігу захворювання);

2) обґрунтування попереднього діагнозу психічних та психосоматичних розладів, визначення тактики ведення хворих, призначення невідкладної медичної допомоги;

3) вирішення ситуаційних задач (оцінка і аналіз психічного стану, симптомів та синдромів психічних порушень, визначення тактики ведення хворого)

Рекомендується студентам на практичних заняттях коротко записувати теоретичний матеріал, дані про перебіг захворювання у даного хворого.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Форми контролю і система оцінювання здійснюються відповідно до вимог програми дисципліни та Інструкції про систему оцінювання навчальної діяльності студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу. затвердженої МОЗ України (2005).

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми, під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем. які студенті опрацьовує самостійно і вони не входять до структури практичного заняття. Рекомендується застосовувати види об'єктивного (стандартизованого) контролю теоретичної та практичної підготовки студентів..

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модулю (залікового кредиту) - 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність - 112 балів, за результатами модульного підсумкового контролю – 80 балів.

Оцінювання поточної навчальної діяльності:

При засвоєнні кожної теми модуля за поточну навчальну діяльність студента виставляються оцінки за традиційною шкалою, які потім конвертуються у бали в залежності від кількості тем у модулі. В програмі була застосована така система конвертації традиційної системи оцінки у бали:

Традиційна оцінка	Конвертація балів
	<i>Модуль 1</i>
«5»	8
«4»	6
«3»	4
«2»	0

Максимальна кількість яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці "5" на кількість тем у модулі з додаванням балів за **індивідуальну** самостійну роботу і дорівнює 112 балам.

Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці "3", на кількість тем модуля.

Оцінювання індивідуальної самостійної роботи:

Кількість балів за індивідуальну самостійну роботу студента (СРС) вираховується як різниця між максимальною кількістю балів за поточну навчальну діяльність (112 балів) і максимальною кількістю балів за поточну успішність студента при засвоєнні тем модуля. Бали за **індивідуальну** СРС нараховуються при успішному її захисті.

Розподіл балів, які отримують студенти

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модулю (залікового кредиту) – 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів, за результатами модульного підсумкового контролю – 80 балів.

Оцінювання поточної навчальної діяльності:

Студенту за кожний етап практичного заняття (практична частина, семінарське обговорення, письмовий контроль) виставляється оцінка за 12-бальною шкалою. Потім виводиться середнє арифметичне значення трьох оцінок, яке виставляється в журнал.

На практичній частині за кожен етап роботи виставляється оцінка наступним чином: студент оглядає пацієнта. За виконанням практичної роботи ретельно слідкує викладач. Студент оформляє протокол дослідження хворого. На цьому етапі студент може отримати 12 балів.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

№	(поточне тестування)	Оцінка
	Заняття 1	12
	Заняття 2	12
	Середній бал за заняття переводиться у шкалу оцінювання	120 балів
	Підсумковий контроль	80
	РАЗОМ сума балів	200

Мінімальний середній бал, з яким студент допускається до складання підсумкового контролю модуля – 4 бали.

Максимальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модуля, дорівнює 120 балам.

Модульний підсумковий контроль:

Модульний підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення модуля. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою, та при вивченні модуля набрали кількість балів не меншу за мінімальну.

Форма проведення підсумкового контролю має бути стандартизованою і включати контроль теоретичної і практичної підготовки. Конкретні форми контролю з психіатрії та наркології визначаються у робочій навчальній програмі.

Максимальна сума балів підсумкового контролю дорівнює 80.

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менш **50 балів**.

Оцінювання дисципліни:

Оцінка з психіатрії та наркології виставляється лише тим студентам, яким зараховані усі модулі з дисципліни.

Кількість балів, яку студент набирає з дисципліни, визначається як середнє арифметичне кількості балів з модулів дисципліни і підсумкового контролю засвоєння модулів № 1 і 2.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів має перевірятися статистичними методами (коефіцієнт кореляції між поточною успішністю та результатами підсумкового модульного контролю).

Конвертація кількості балів з психіатрії та наркологіїв оцінку за шкалою ECTS та 4-р'юх бальну (традиційну)

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у шкалу ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Відсоток студентів визначається на виборці студентів даного курсу в межах відповідної спеціальності.

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у 4-р'юх бальну шкалу таким чином:

Оцінка ECTS	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
A	«5»
B, C	«4»
D, E	«3»
FX, F	«2»

Оцінка з дисципліни FX та F («2») виставляється студенту, якому не зараховано хоча б один модуль з дисципліни.

Оцінка FX («2») виставляється студентам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали модульний підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового модульного контролю, не більше 2-ох разів, під час зимових канікул та впродовж двох (додаткових) тижнів після закінчення весняного семестру за графіком, затвердженим ректором.

Студенти, які одержали оцінку F по завершенні вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного модуля, або не набрали за поточний навчальну діяльність з модуля мінімальну кількість балів) повинні пройти повторне навчання за індивідуальним навчальним планом.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
	A	відмінно	зараховано
	B	добре	
	C		
	D	задовільно	
	E		
	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Перелік питань для підготовки студентів до підсумкового контролю

Загальні питання медичної психології

1. Визначення, предмет і задачі медичної психології.
2. Методи психологічного дослідження
3. Принципи побудови цілеспрямованої психологічної бесіди.
4. Визначення психічного здоров'я та рівнів психологічної адаптації людини.
5. Критерії здоров'я ВООЗ.
6. Вплив особливостей віку та хронічних захворювань на особистість людини.
7. Визначення та типологія акцентуації особистості, тактика поведінки лікаря з пацієнтами. що мають акцентуйовані риси особистості.
8. Визначення та класифікація основних типів відношення до хвороби, особливості поведінки хворих з такими типами реагування на хворобу.
9. Діагностика основних типів відношення до хвороби.

10. Принципи психотерапевтичної корекції відношення до хвороби.
11. Вплив хвороби на пізнавальні процеси людини.
12. Вплив особливостей інтелекту хворого на лікувальний процес.
13. Вплив хвороби на емоційно-вольову сферу людини.
14. Вплив хвороби на емоційний стан, нозогенії.
15. Роль вольових якостей особистості у лікувальному процесі.
16. Зміни волі, потягів та поведінки під час хвороби.
17. Свідомість, самосвідомість. Їх рівні.
18. Психодинамічний підхід у медицині.
19. Критерії не порушеної свідомості. Стани свідомості у хворого.

Практичні аспекти медичної психології

1. Вимоги до особистості медичних працівників.
2. Поняття «лікарський обов'язок» і «лікарська таємниця».
3. Лікарські помилки: причини і види.
4. Психологічні типи лікарів.
5. Професійна деформація, «синдром емоційного вигорання» та шляхи його попередження.
6. Правила деонтології і субординації у медичному середовищі.
7. Види та особливості спілкування в медичному середовищі.
8. Психологічні особливості етапів діагностичного процесу.
9. Принципи спілкування лікаря з хворими та їх родичами.
10. Конфлікти в медичному середовищі, їх різновиди, способи вирішення та попередження.
11. Психосоматичний підхід як принцип лікувальної діяльності.
12. Емоційний стрес як фактор етіопатогенезу психосоматичних розладів.
13. Вплив психологічних факторів на перебіг соматичних розладів.
14. Теорії психосоматичних взаємовідношень.
15. Механізми психологічного захисту особистості.
16. Поняття адаптації та дезадаптації, дістрес.
17. Класифікація психосоматичних розладів.

- 18.Непатологічні психосоматичні реакції
- 19.Принципи профілактики психосоматичних розладів
- 20.Психологічні зміни при захворюваннях серцево-судинної системи.
- 21.Психологічні зміни при захворюваннях бронхів та легень.
- 22.Зміни при захворюваннях травного тракту
23. Психологічні особливості хворих при інфекційних захворюваннях, туберкульозі, СНІДу.
24. Психологічні особливості хворих при ендокринних, нервових та психічних захворюваннях.
25. Психологічні зміни у хворих жінок в гінекологічному стаціонарі.
26. Психологічні особливості жінок у період вагітності та родів.
- 27.Особливості психології хворих дітей та людей похилого віку.
- 28.Психологічні особливості хворих в хірургічному стаціонарі в до- і післяопераційному періоді, в ортопедії і травматології.
- 29.Психологічні особливості хворих в стоматології, офтальмології, отолярингології.
- 30.Психологічні особливості хворих з онкологічною патологією.
- 31.Вплив на психіку людини вроджених та набутих фізичних дефектів.
- 32.Психологічні аспекти залежності від психоактивних речовин, надцінні захоплення (гемблінг, інтернет - залежність), залежності харчової поведінки.
- 33.Різновиди суїцидальної поведінки, особливості суїцидальної поведінки у соматично хворих, та при залежностях.
- 34.Психологічні аспекти умирання та смерті
- 35.Поняття «психогігієна» та «психопрофілактика».
- 36.Психогігієна праці медичного працівника.
- 37.Принципи психопрофілактики праці, побуту, сім'ї і сексуальних відносин.
- 38.Роль лікаря загальної практики в профілактиці нозопсихологічних проявів.

39. Реабілітація соціальна та професійна, її основні розділи

40. Основні сучасні методи психотерапії, принципи психотерапії.

41. Показання та протипоказання для проведення окремих методів психотерапії.

42. Психологічна допомога у кризових періодах.

43. Психологічні особливості надання медичної допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Перелік практичних робіт та завдань

1. Самостійно нести спрямовану психологічну бесіду з хворими, складати психологічний анамнез хвороби та життя, оцінювати психологічний стан хворого.
2. Проаналізувати дані, отримані при експериментально-психологічному обстеженні, дати висновок на основі аналізу результатів дослідження.
3. Вміти виявляти акцентуації характеру.
4. Визначити тип внутрішньої картини хвороби і типи реагування пацієнта на захворювання.
5. Формувати адекватне відношення до захворювання у пацієнта і підтримувати на всьому протязі діагностично-лікувального процесу.
6. Диференціювати психологічні особливості хворих при різних соматичних захворюваннях, визначати необхідність психологічної корекції з урахуванням індивідуальних особливостей пацієнта.
7. Дати психогігієнічні поради пацієнту соматичного профілю.
8. Виробити тактику спілкування з хворими та їх родичами з урахуванням принципів лікарської етики і деонтології.
9. Оцінити і провести корекцію взаємовідносин хворого з медичним

персоналом.

10.Зробити аналіз професійно важливих якостей лікаря.

11.Вміти виявляти суїцидальні тенденції.

15. Рекомендована література

Базова

1. Вітенко І.С. Загальна та медична психологія. Підручник для студентів медичних вузів.-К.Здоров'я, 1994-294с.
2. Вітенко І.С. Психологічні основи лікувально-профілактичної діяльності та підготовки лікаря загальної практики-Х.Основа.2002-388с.
3. Вітенко І.С., Чабан О.С., Бусло О.О. Сімейна медицина: психологічні аспекти діагностики, профілактики і лікування хворих.- Тернопіль: Укрмедкнига.2002-187с.
4. Гавенко В.Л., Вітенко І.С., Самардакова Г.О. Практикум з медичної психології.- Харків: Регіон-інформ.2002-248с.
5. Загальна та медична психологія (практикум) під заг. редакцією І.Д.Спіріної, І.С. Вітенко.-Дніпропетровськ: Арт-Прес.2002-175с.
6. Медична психологія (практикум) Спіріна І.Д. Лисиця Г.І. Вітенко І.С. Дніпропетровськ: Поліграфіст. 1997.-54с.
7. Менделевич В.Д Клиническая и медицинская психология. Практическое руководство. М : МЕДпрес. 1998-587с.
8. Основи загальної і медичної психології/За ред. І.С.Вітенка і О.С Чабана.- Тернопіль:Укрмедкнига. 2003. - 344с.
9. Медична психологія : підручник / С. Д. Максименко, І. А. Коваль, К. С. Максименко, М. В. Папуча; за ред. акад. С. Д. Максименка. - Вінниця : Нова Книга, 2008. - 520с.

10. Допоміжна

1. Ферс Г. М. Тайный мир рисунка. СПб.: Европейский дом, 2000. С. 121 – 123 (*інтерпретація кольорів*), 134 – 136 (*аналіз квадрантів*):

розташування на листку).

2. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. СПб.: Изд-во Пирожкова, 2001. С. 66 – 78 (*спонтанне малювання*).
3. Спірна І.Д., Леонов С.Ф. Медико-соціальні аспекти залежності від психоактивних речовин. – Дніпропетровськ, 2005.
4. Бухановский А.О., Кутявин Ю.А, Литвак М.Е. Общая психопатология. – Ростов-на-Дону: Фенікс, 1997.

16. Інформаційні ресурси

1. Матеріали для підготовки студентів до практичних занять.